

SVJETSKI POZNATI UMJETNIK DANIJEL ŽEŽELJ, AUTOR

Nisu problem izbjegli

Ne vidim situaciju pesimistično. Ovo je vrijeme promjena koje nam se čine velike unutar našeg kratkog zemaljskog trajanja, a zapravo su prirodni tokovi života, sila i rijeka koju je nemoguće obuzdati, kao što nitko ne može obuzdati taj protok izbjeglica, jer ovaj čas oni su životna sila koja raste, njihova motivacija i energija su dominantni. U tome nema ništa loše. Loš je otpor i strah kao reakcija na tu novu energiju, i takva reakcija može stvoriti probleme i sukobe, ističe Žeželj

Piše Zoran ANGELESKI

Tanak je, krhak sloj civilizacije, rekao je jedan pjesnik. Ili filozof. Lako se završi u barbarstvu i zločinu. Pokazala je to vjerno krvava prošlost 20. stoljeća. Neovisno tko danas pobijedi na izborima, tema izbjeglica i migranata bit će još dugo izazov/iskušenje/problem bilo koje Vlade, ali ne samo europskih vlada već svih gradana, ljudi, cijele Zemlje. Ljudskost i solidarnost nasuprot mržnji i fašizmu.

Snažno su u tom kontekstu ovojtejedne zazvučale riječi talijanskog ministra vanjskih poslova Paola Gentilonija da će migracijska kriza trajati cijeli naraštaj. S druge strane, suočen s otužnim rascjepom Europe i s nesposobnošću njene političke elite da formuliра odgovore na krizu koju sa sobom donose izbjeglice s Bliskog Istoka, francuski Le Monde postavio je ovih dana pitanje zašto šute najistaknutiji europski intelektualci.

Tvrđoglavo odbijati odustajanje

O razmjerima krize dovoljno je izdvojiti samo pojedine ovojtejedne naslove i izjave, primjerice Tsiprasovu: "Sram me što sam dio Europske Unije, licemjerno liju krokodilske suze za mrtvom djecom na obalama Egejskog mora; mrtva djeca uvijek izazovu bol i tugu, ali što je sa živom djecom koja pristižu u tisućama i nagurana su na ulicama"; pa onu Angele Merkel: "Ako mi zatvorimo granice, početak će rat na Balkanu", ili korištenje eufemizama poput "tehničke prepreke" umjesto žičane ograde, najnoviju slovensku kupovinu žice. A hladna je zima već tu.

U tom smislu, valjda nikad nije bolje pogodena tema predstojećeg 21. Sajma knjiga u Puli, "Otok-Geto-Azil", jer, kako kažu organizatori, bavljenje temom otoka, geta i azila u društvu je smislu uvijek razmišljanje o onom

stranome, o drugome i o načinu kako se zajednica i individua prema tome ponašaju.

Tim povodom razgovaramo s autorom novog vizualnog identiteta pulskog Sajma knjiga Danijelom Žeželjom, svjetski poznatim vizualnim umjetnikom, strip autorom, slikarom, grafičarem i ilustratorom, koji živi i radi u Brooklynu i Zagrebu. Široj je publici najpoznatiji kao autor stripova. Stripove i ilustracije objavljivao je kod izdavača DC Comics/Vertigo, Marvel Comics, Dark Horse, The New York Times Book Review, The Harper's Magazine, Grifo Edizioni, Hazard, Dargaud...

Žeželj je poznat i po sjajnim multimedijalnim performansima u kojima spaja slikanje i glazbu uživo, a kojima je u prošlosti, uz gostovanje odličnih glazbenika, mogla uživati i pulska publika. I ovaj njegov posljednji odličan rad za Sajam knjiga tipičan je njegov crtež.

Vrijeme je promjena

- Moja tehnika crtanja proizlazi direktno iz studija slikarstva, klasičnog renesansnog i baroknog slikarstva, ulja na platnu ili kartonu. To je crtež koji se zasniva na odnosima svjetla i sjene, a ne na liniji.

Iz hvaljenog žeželjevog stripa "Babilon"

Tama i svjetlo nosioci su emocije i drame, koje su mi vizualno neusporedivo zanimljivije od opisnosti i preciznosti linije, pojašnjava Žeželj.

Posljednji se put u Puli, u Rojcu, predstavio prije godinu i pol dana grafičkom novelom "Babilon", društvenom kritikom korporacijske okupacije javnih prostora od New Yorka do Pule, izravno se tada solidarizirajući s obranom pulskog Muzila kao javnog

prostora. Tada je rekao i ovo: "Porazi i pobjede su svakodnevna stvar; sve je relativno i dio istog kruga, kažu budisti. Ali, nažalost, nisam budist i još nisam našao formulu po kojoj mi je sve ravno. Veselje i tuga pobjeda i poraza pogadaju me bez milosti. Jedini odgovor koji osobno imam je tvrđoglavo odbijanje odustajanja. Odgovor je intimna stvar, svatko mora naći vlastiti".

Zbog izbjeglica me nije ni strah ni sram jer ne vjerujem u univerzalnu pravdu, ali vjerujem u individualnu dobrotu. Govoriti o tzv. jedinstvu kulture čini mi se površno, pokroviteljski i arogantno, jer se očito radi o definiciji kulture koju uspostavlja privilegirani sloj Evropljana. A ta je kultura iluzija, samo što toga nije svjesna

VIZUALNOG IDENTITETA 21. PULSKOG SAJMA KNJIGA

ice, problem je strah!

Danijel Žeželj, svjetski priznat umjetnik

Imam na stotine umjetničkih uzora

Žeželj ima na stotine umjetničkih uzora u slikarstvu, stripu, filmu, od slikara kao što su Caravaggio, Velasquez, Rothko, Pollock, Kline, strip autora Munoz, Pazienze, Liberatorea, Sienkiewicza, grafika Lesjaka, filmova Bunuela, Fassbindera, Kieslowskog, kompletnog rada Marka Breclja ili Williama Kentridgea... Ali sve je to nabranje na rubu preseravanja, dodaje Žeželj, na kraju nas najjače obilježuje ljubavi i prijatelji, bivši i sadašnji, nadamo se i buduć.

nomska i politička asocijacija "kao da ljudima ne treba ništa drugo osim novca; za mene je EU (veli Wenders) prostor jedinstvenog kulturnog identiteta i senzibiliteta". Žeželjev pogled na današnju Europu bitno je drugačiji.

Privilegirani sloj Evropljana

- Wenders definitivno govori iz privilegirane pozicije, ali i ja govorim iz privilegirane pozicije u odnosu na nekoga tko dolazi u EU u potrazi za golim preživljavanjem, jer mjesto od kojega je pobjegao fizički više ne postoji, tvrdi Žeželj i nastavlja: "Sile koje nas pokreću duboko su ispod i iznad nas samih, i često izvan naše kontrole. Govoriti o tzv. jedinstvu kulture čini mi se površno, pokroviteljski i arogantno, jer se očito radi o definiciji kulture koju uspostavlja privilegirani sloj Evropljana. A ta je kultura iluzija, samo što toga nije svjesna".

Pulski sajam knjige će se, osim pozicijama migranata i azilanata te otokom kao mjestom i paradigmom poetičnog i literarnog prostora, baviti novovremenom getoizacijom slobode govora i slobode misli. Kad smo kod ovog potonjeg, nedavno je nobelovac Mario Vargas Llosa izjavio

to-azil' (crno-bijela ruka i žuti krug), tim više što on svoje radove kreira bez teksta, samo crtežom. Svojedobno je izjavio: "Ako ideju ili emociju mogu izraziti bez dodavanja teksta, naracija je za mene puno čišća i izravnija komunikacija".

Zamolivši ga ipak za pojašnjenje pulskog vizualnog rješenja, pitam ga griješim li ako na njemu prvo iščitavam empatiju.

Radi se o - empatiji!

- Apsolutno se radi o empatiji i želji i potrebi za dodirima i komunikacijom. Tema Sajma "Otok/geto/azil" postavljena je još prije dosta mjeseci da bi se stjecajem okolnosti sada poklopila s aktualnom situacijom izbjeglica u Evropi. Otok/geto/azil se simbolično može interpretirati kao obrana i potvrda vlastitog identiteta, vjere, stava, ali ujedno i želja da se očuvanjem vlastitog identiteta uspostavi razgovor i povezivanje, kao slobodan izbor, a ne nametnuta formalnost.

Žeželj voli boju, ali ne u svojim crtežima jer, kaže, crtež koji se zasniva na svjetlu i sjeni sam po sebi isključuje boju. Boja je smetnja i dekoracija, odvraća pažnju od bitnog i umanjuje kontrast i izra-

Vizualno rješenje predstojećeg Sajma knjiga u Puli, čija je tema "Otok/geto/azil"

Uvodno ga pitamo je li i njega, kao Tsiprasa, sram ili strah, ili je pak ljut što se politički manipulira strahom u izbjegličkoj krizi, što se potiče ksenofobija, a rastače humanizam i solidarnost. Ili, ipak, misli da, unatoč medijskoj paranoji, većina ljudi nije pala na ispit ljudskosti i pomaže migrantima, ili pak potresena plače pred TV ekranima.

- Nije me strah i sram jer ne vjerujem u univerzalnu pravdu, ali vjerujem u individualnu dobrotu. Ne vidim situaciju pesimistično, ovo je vrijeme promjena koje nam se čine velike unutar našeg kratkog zemaljskog trajanja, a zapravo su prirodni tokovi života, sila i rijeka koju je nemoguće obuzdati, kao što nitko ne može obuzdati taj protok izbjeglica, jer ovaj čas oni su životna sila koja raste, njihova motivacija i energija su dominantni. To je novi priliv energije i u tome nema ništa loše. Loš je otpor i strah kao reakcija na tu novu energiju, i takva reakcija može stvoriti probleme i

sukobe. Dakle, nisu problem izbjeglice, problem je strah. A taj strah postoji s obje strane. Boje se izbjeglice, a boje se Evropljani, kaže Žeželj.

Bolji, sigurniji život jest cilj, želja, san koji daje snagu izbjeglicama i migrantima da pješače tisuće kilometara i riskiraju živote čitavih

svojih obitelji. Redatelj Wim Wenders je još prije eskaliranja migrantske krize izjavio da ga smeta što se Europska unija stalno predstavlja kao eko-

Veselje i tuga pobjeda i poraza pogađaju me bez milosti. Jedinu odgovor koji osobno imam je tvrdoglavo odbijanje odustajanja. Odgovor je intimna stvar, svatko mora naći vlastiti"

da je kultura mrtva, kazavši: "Kulturu su posve pregažili spektakli; preživjet će tek u nekoliko sitnih enklava, no bez ikakvog utjecaja na mainstream". Stoje li stvari baš toliko crno?

- Opet zavisi što je definicija kulture, ali zapadna kultura jest postala mjesto zaborava i zabave. Mi smo se sami odrekli vlastite odgovornosti u korist surogata življenja i sada nastaje generacija ljudi koji su kronično infantilni jer su se odrekli razmišljanja vlastitom glavom, nastavlja Žeželj.

On je akademski školovan slikar, ali primarni mu je medij crtež. Nije najzahvalnije da autor pojašnjava vlastito vizualno rješenje sajma 'Otok-ge-

žajnost crno-bijelog. No, na vizualnom rješenju predstojećeg Sajma knjiga ima žute boje. Kontrast je, kao i cijeli rad, odličan. Svatko će od gledatelja i prolaznika na pulskim ulicama i trgovima različito doživjeti taj znak.

- Žuti krug ima i estetsko i simbolično značenje. Bojom privlači pažnju i odvaja se od crno-bijele pozadine, a kao simbol on je taj otok/geto/azil, ili nešto dragocjeno što se pokušava dodimuti, oplemeniti ili sačuvati. Utoliko plakata nije jedan, već niz varijacija na temu, kako bi se malim pomacima 'otok-prsten-sunce i ruke' mogli različito interpretirati, zaključio je Danijel Žeželj.